

Ящук Т.А.,
*викладач кафедри маркетингу, менеджменту
та управління бізнесом;*
Бурдужа І.І.,
студентка,
*Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини*

Становлення соціального підприємництва в Україні

Сучасне суспільство являє собою динамічну структуру з розвиненою регульованою економікою, найважливішим елементом якої виступає підприємництво. Будь-яка економічна діяльність здійснюється з метою реалізації власних потреб і потреб оточуючих людей. При цьому виникає необхідність в отриманні, збереженні та використанні різноманітних благ – економічних і неекономічних, матеріальних і нематеріальних. Підприємницька діяльність є особливою формою економічної діяльності та центральним елементом ринкової економіки, так як вона сприяє зміцненню ринкових відносин. Підприємництво як рушійна сила розвитку сучасного ринкового господарства генерує підвищення матеріального і духовного потенціалу суспільства, є потужним двигуном економічного і соціального розвитку.

Для кожної країни, незалежно від рівня соціального чи економічного розвитку, одним з найбільш важливих факторів успіху є стабільність суспільства. Відповідно, для її забезпечення доцільно використовувати такий інноваційний механізм, як соціальне підприємництво. Враховуючи складну економічну ситуацію, в якій зараз перебуває Україна, та її суспільні наслідки, соціальне підприємництво набуває все більшої актуальності [1, с. 145].

Соціальне підприємництво є різновидом бізнесу, прибутки якого спрямовані головним чином на розвиток бізнесу, громадські справи чи на вирішення гострих суспільних, соціальних проблем [2, с. 385]. Соціальне підприємництво засноване на творчій роботі людей, добре знайомих з певною соціальною проблемою і які пропонують економічно стійку модель її вирішення на базі незалежної, спеціально створеної для цього організації. Соціальні підприємства характеризуються поєднанням трьох основних характеристик: соціальне призначення, інноваційність, самоокупність.

Соціальне підприємництво як економічна категорія сформувалося в кінці ХХ ст. Г. Діз в своїх працях виділив основні характеристики, що визначають соціальне підприємництво:

- 1) прийняття підприємством на себе місії підстави і збереження соціального блага;
- 2) виявлення і використання нових можливостей для реалізації обраної місії;

- 3) безперервний процес впровадження інновацій та їх адаптація;
- 4) велика відповідальність підприємця за результати власної діяльності перед споживачами і соціумом.

Автор упевнений, що в сучасному соціумі різні соціально значимі проблеми потрібно вирішувати за рахунок підприємництва. Це пов'язано з тим, що множинні спроби державних і благодійних організацій виявилися далекі від передбачуваних результатів, а діяльність інститутів громадського сектора все частіше розглядається як малоефективна [3].

Узагальнюючи теоретичні погляди і підходи вітчизняних та зарубіжних вчених, в історії розвитку соціального підприємництва можна виділити наступні етапи:

1. Індивідуалістичний етап (до 1930-х рр.), що характеризується існуванням окремих прикладів організацій, що мають схожі з соціальними підприємствами характеристики;

2. Колективний етап (1930 – 1980 рр.), для якого притаманне загальне усвідомлення суспільних вад існуючих систем.

3. Інституційний етап (з 1980-х – до сьогодні), що характеризується юридичною фіксацією соціального підприємництва в світовій практиці.

Слід відзначити, що розвиток соціального підприємництва є вигідним для економіки кожної країни, оскільки ця діяльність надає можливість зменшити частку державних витрат, які спрямовуються на вирішення проблем соціально незахищених верств населення, їх працевлаштування та суспільну адаптацію. На сьогоднішній день соціальне підприємництво динамічно розвивається в європейських країнах, вирішуючи проблеми безробіття, соціального захисту, громадського залучення. Воно є визнаним у світі специфічним видом підприємництва, що спрямоване на створення соціальних та економічних благ [4, с. 70].

Соціальне підприємництво націлене на пошук ефективних механізмів вирішення соціальних проблем, пом'якшення соціальної напруженості, орієнтоване на задоволення потреб населення і, як наслідок, здатне взяти на себе деякі функції держави.

У розвинених країнах почали робити акцент на проблемі масового безробіття, а також почали досліджувати питання соціального благополуччя. Ці проблеми не вирішувалися ні в приватному секторі, ні в державних структурах, що вплинуло на популяризацію державно-приватного партнерства і зростання підприємницького інтересу до соціальних проблем. Згодом зросла роль діяльності цивільних організацій і місцевих громад.

Соціальне підприємництво націлене на рішення соціальних проблем, що характеризується наступними основними ознаками:

- 1) соціальний вплив – цільова спрямованість на рішення існуючих соціальних проблем у суспільстві;

- 2) інновації – застосування нових, унікальних підходів, що дозволяють збільшити соціальний вплив;

3) самоокупність і фінансова стійкість – здатність соціального підприємства вирішувати соціальні проблеми до тих пір, поки це необхідно, і за рахунок доходів, одержуваних від власної діяльності;

4) масштабність – збільшення масштабу діяльності соціального підприємництва (на національному і міжнародному рівні) і поширення досвіду з метою збільшення соціального впливу;

5) підприємницький підхід – здатність соціального підприємця бачити недоліки ринку, знаходити можливості, акумулювати ресурси, розробляти нові рішення, які надають довгостроковий позитивний соціальний вплив на суспільство цілому [5, с. 392].

В останні роки в Україні соціальне підприємництво набуває все більшої популярності серед громадських організацій, як ефективний механізм вирішення локальних соціальних та економічних проблем територіальних громад. «Молодіжний центр з проблем трансформації соціальної сфери «СОЦІУМ-XXI створило «Єдиний каталог соціальних підприємств», у якому за останні 10 років (з 2008 р. до 2017 р.) було зареєстровано 112 таких організаційних структур. В Одесі діє громадська організація «Дорога до дому», в рамках діяльності якої видається газета для бідних, а також працюють цехи з пошиття одягу. Ще одним прикладом українського соціального підприємства є асоціація «Мир, краса, культура» у Херсоні, яка запровадила «Творче практичне заняття», щоб виготовляти і продавати ексклюзивний одяг для дітей і молоді, використовуючи натуральні тканини, оздоблені традиційним українським орнаментом у сучасному стилі [6].

Явище соціального підприємництва як елемент ринкового суспільства виступає в якості однієї із значущих складових сучасної економіки. Спроба вирішити соціально значущі проблеми за допомогою підприємництва демонструє, що таке рішення може виявитися ефективніше, ніж використання шаблонних механізмів держави або громадських організацій. Соціальні підприємці створюють можливості для соціально-економічного розвитку соціуму і підтримки його стабільності. Перспективи розвитку соціального підприємництва безпосередньо залежать від того, яку увагу буде йому приділяти держава.

Список використаних джерел:

1. Сотник І.М. Соціальне підприємництво в Україні та світі / І.М. Сотник, В.В. Гаврилова // Освіта, наука та виробництво: розвиток та перспективи: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-методичної конференції (м. Шостка, 19 квітня 2018 р.). – Шостка : Шосткинський інститут Сумського державного університету, 2018. – С. 145–146.

2. Толстова А.В. Розвиток соціального підприємництва в Україні: проблеми та можливості / А.В. Толстова, С. Сергієнко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2018. – № 62. – С. 384–391.

3. Dees J.G. The meaning of social entrepreneurship. [Electronic resource] / J.G. Dees. – Mode of access: http://www.caseatduke.org/documents/dees_sedef.pdf

4. Сотник І.М.. Соціальне підприємництво як інструмент реалізації глобальних цілей сталого розвитку / І.М. Сотник, В.В. Гаврилова, Є.В. Коваленко // Актуальні проблеми економіки. – 2018. – № 2 (200). – С. 62–73.

5. Матвієнко-Біляєва Г.Л. Розвиток та становлення соціального підприємництва та соціальної відповідальності в сучасних умовах / Г.Л. Матвієнко-Біляєва // Економіка і суспільство. – 2016. – № 7. – С. 390–394.

6. Сотула О. В. Соціальне підприємництво як інноваційна модель розвитку економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1988>